

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра олімпійського, професійного та адаптивного спорту

Бріскін Ю. А., Линець М.М.

СИСТЕМИ ВІДБОРУ НОВАЧКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПОРТІ

Лекція

з дисципліни „Професійний спорт” (спеціалісти)

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні кафедри теорії спорту
„27” серпня 2015 р. протокол № 1
Зав. каф _____ Ю.Бріскін.

1. Сутність системи "драфт" і її вплив на економічну ефективність діяльності у ПС (драфт-лотерея, драфт розширення, драфт відмов)

Термін "entry draft" у спорті означає процедуру закріплення гравців, котрі ще не виступали в елітній лізі, за її клубами. **Вперше відбір новачків за системою "драфт" було введено в NFL у 1936 році з метою усунення конкуренції між клубами за обдарованих новобранців і урівноваження змагальної конкурентноспроможності команд ліги.** Перше - дозволяє значно знизити видатки клубів на придбання новачків і регулювати рівень їхньої зарплати. Друге - дозволяє підвищувати клас команд-аутсайдерів, а отже добиватися підвищення напруженості спортивної боротьби і непередбачуваності результатів як окремих ігор, так і змагань в цілому - від їх початку і до фінальної стадії. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню зацікавленості до цих змагань у глядачів, засобів масової інформації, спонсорів і рекламодавців. Отже за допомогою системи "драфт" лігам вдається з одного боку зменшити видатки на придбання нових талановитих гравців, а з іншого - залучити на змагання більше глядачів, дорожче продати права на телетрансляції матчів, ефективніше здійснювати рекламно-комерційну діяльність, а отже збільшувати свої прибутки.

Сутність драфту полягає в тому, що не спортсмен обирає команду в якій він хотів би грати, а представники команд за певною системою відбирають потрібних для себе гравців. Спортсмени змушені погоджуватися з цією системою працевлаштування, або ж розпрощатися з надією потрапити до команд елітних ліг. Зрозуміло, що при вільному працевлаштуванні найбільш обдаровані спортсмени могли б добитися більш вигідних контрактів. При відборі ж за системою "драфт" ліги встановлюють діапазон (мін.-макс.) суми зарплати, яку можуть призначити клуби новачкам за контрактом. Наприклад, перший номер драфту NHL 1998 р. В. Лекавальє був незадоволений своїм контрактом з клубом "Тампа Бей" на суму 975 тис. доларів, однак більше, йому як новачку, клуб не мав права платити за контрактом. У свою чергу Асоціації гравців професійних ліг ведуть постійну боротьбу з керівництвом ліг за підвищення ліміту зарплати спортсменів-новобранців.

Геніальність винаходу під назвою "драфт" полягає в його простоті: чим нижче місце клубу в минулому регулярному чемпіонаті ліги, тим раніше він обирає собі гравця з затвердженого лігою списку, а отже має шанс відібрати більш обдарованого і перспективного спортсмена і з його допомогою покращити турнірне становище команди у наступних сезонах (Евдокимов, Стецко, 1996; Доспехов, 1997; Шахов, 2002; Ярчук, 2004) Наприклад аутсайдер NHL „Піттсбург Пінгвінз” у 1984 р. під першим номером обрав Маріо Лемьє, котрий двічі приводив клуб до перемоги у Кубку Стенлі, а легендарний баскетболіст Майкл Джордан,

котрого „ Чікаго Булз” обрав у драфті, шість разів приводив команду до перемог у Кубку NBA.

Однак і ця загальна формула проведення відбору за системою "драфт" мала істотний недолік. Вона стимулювала команди, що на заключній стадії регулярного чемпіонату знаходились в нижній частині турнірної таблиці, до зниження самовідданості у спортивній боротьбі і навіть до навмисного програшу з метою посісти останнє місце в регулярному чемпіонаті (як відомо в американському професійному спорті не практикується ротація команд між елітними і нижчими лігами) і отримати право першою обирати новачка у драфті поточного року. Подібний випадок стався у 1993 р. в NHL, коли перед останнім туром регулярного чемпіонату дві команди-аутсайтери мали практично однакові показники. В останньому турі одна з цих команд ("Оттава Сенаторс") без серйозного опору програла команді "Бостон Брюїнз" і "виграла" право першого вибору у драфті. Довести, що "Оттава" програла навмисне було неможливо. Але ліга оштрафувала команду, певно з метою профілактики, а її президент змушений був піти у відставку. **Уникнути цього негативного явища допомогло нововведення під назвою "драфт-лотерея". Його сутність полягає в тому, що останнє місце у регулярному чемпіонаті ще не гарантує права обирати новачка першим. Команди, що не потрапили до ігор плей-офф, розігрують це право в лотереї.** (Євдокимов, Стецко, 1996; Доспехов, 1997) Команда, що посіла найбільш високе місце серед аутсайдерів, одержує одну кульку, наступна - дві і т. д. Наприклад, в регулярному чемпіонаті NBA беруть участь 30 команд. Шістнадцять кращих за підсумками регулярного чемпіонату одержують право брати участь в іграх плей-офф. Залишається 14 аутсайдерів. Команда, що посіла 17-е місце отримає для участі в драфт-лотереї одну кульку, наступна - дві, а остання - 14. Ці кульки засипаються в лототрон і розігруються порядкові номери права вибору команд у драфті. Природно, що команда, котра посіла останнє місце в регулярному чемпіонаті має більше шансів отримати право першого вибору оскільки у неї більше кульок. Так, в нашому прикладі імовірність команди, що посіла останнє місце, отримати право вибору у драфті під номером "один" складе 13,3%. Однак і краща серед аутсайдерів команда буде мати при цій системі шанс на право першого вибору на рівні 0,9 %.

Система "драфт" постійно вдосконалюється. Так внаслідок змін організації драфт-лотереї, що проведені в NBA, шанси останньої команди в турнірній таблиці регулярного чемпіонату зросли до 25,0%, а найсильнішої серед учасників драфт-лотереї - знизилися до 0,5% (Євдокимов, Стецко, 1996). Аналогічні зміни відбулися і в NHL. Проте, навіть досить висока імовірність для аутайдера отримати перший номер у драфті не завжди втілюється в життя. Наприклад, у драфт-лотереї NHL 2001 р. тридцята команда в регулярному чемпіонаті („Нью-Йорк Айлендрес”)

мала імовірність виграшу 25%, а виграла це право команда „Атланта”, котра посіла в регулярному чемпіонаті 28 місце і її шанси становили лише 14,2%. „Айлендерс” отримали друге місце у виборі.

Команди, котрі завоювали право участі в іграх плей-офф одержують порядковий номер вибору у драфті, що зворотній зайнятому місцю в регулярному чемпіонаті. Команда-переможець обирає останньою, друга - передостанньою і т. д. Слід відзначити, що своє право обирати під певним номером у черговому драфті, або навіть у драфті наступного року одна команда може продати іншій команді або виміняти за діючого гравця. Наприклад, в 1997 р. керівництво клубу "Детройт Ред Уінгз" передало основного голкіпера команди Майка Вернона клубові "Сан-Хосе Шаркс" за право вибору у драфті 1998 і 1999 років.

Перед кожним драфтом Центральні скаутські бюро ліг на підставі детальної інформації складають рейтингові списки гравців, котрі є кандидатами на працевлаштування. Від місця гравця в рейтингу у значній мірі залежить зарплата новачка. Проте, скаутські служби клубів складають і свої рейтинги гравців, і вони досить часто не співпадають з рейтингами Центральних скаутських бюро. Зокрема керівництво клубу „Нью-Йорк Айлендерс” маючи право першого вибору у драфті – 2000 р. обрало не нападаючого Дені Хітлі (перший за рейтингом Центрального скаутського бюро), а воротаря Ріка Дільетро. Достатньо вичерпну інформацію про талановитих спортсменів надають клубам тренери команд коледжів і університетів. Справа у тому, що вони зацікавлені щоб контракти були підписані з випускниками саме їхнього навчального закладу, бо це у свою чергу стане доброю рекламою для залучення до команд цих навчальних закладів обдарованих випускників середніх шкіл.

Спочатку драфт проводили "за закритими дверима". З часом його стали проводити на спортивних аренах клубів як барвисте шоу з запрошенням глядачів, журналістів і телебачення (Доспехов, 1997). Наприклад, драфт NHL 2005 р. висвітлювали дві телекомпанії. Вхід для глядачів безкоштовний, але необхідно вистояти в черзі за перепустками.

Найбільш цікаво проходить перший раунд драфту. Коли гравця обирає якась команда, до нього відразу ж підходить її представник і вручає йому, наприклад в хокеї, светр команди. В ньому гравець виходить на подіум, щоб попозувати перед фотографами, а потім дати інтерв'ю телебаченню. Після цього обов'язкова пресконференція в спеціальній "прескімнаті". Спортсмени, яких обрали в першій десятці, удостоюються такої прискіпливої уваги журналістів, якої не мають навіть визнані лідери ліги. Фактично вже з драфту розпочинається формування майбутніх суперзірок. **Кількість раундів у різних лігах різна від двох в NBA до 17-ти в NFL.** Гравці, яких не відібрали під час драфту, одержують право на вільне працевлаштування в клубах відповідної ліги, коли на них буде попит.

Якщо з відібраними у драфті гравцями клуби не підписують контракти до наступного драфту, вони автоматично одержують право на участь в ньому. Однак це правило стосується тільки спортсменів, що виступали в командах Північної Америки (США і Канада). Права на всіх інших гравців залишаються за клубами, що їх обрали у драфті. Наприклад, якщо будь-який клуб NHL обрав у драфті хокеїста з України і не уклав з ним контракту, то цей спортсмен не зможе більше виставитися на драфт, оскільки залишається власністю відповідного клубу. Він зможе працевлаштуватися в NHL лише у тому випадку коли цей клуб передасть право на нього іншому клубові, що зацікавлений підписати з ним контракт.

В разі збільшення кількості команд в лізі вона оголошує „Драфт розширення”. Наприклад, в сезоні 1998/1999 рр. в NHL створена нова команда "Нешвілл Предаторз". Згідно Статуту NHL новий клуб мав право залучити до свого складу по одному гравцю із кожної з 26 команд-старожилів. У свою чергу кожний клуб може захистити від переходу до нової команди одного воротаря, п'ятьох захисників, дев'ятьох форвардів та ще одного польового хокеїста, або двох воротарів, трьох захисників, сім нападаючих і ще одного польового гравця. Крім того на драфт розширення автоматично не виставляться новачки хокеїсти, стаж роботи яких в NHL менше двох років.

У 2004 р. аналогічна ситуація склалася в NBA. Новостворена команда „Шарлотт Бобкетс” мала право зі складів 29 існуючих команд обрати собі баскетболістів. Кожен клуб мав право захистити від драфту розширення 8 гравців. З кожної команди можна взяти лише одного баскетболіста.

З метою запобігання скупченню висококласних гравців у фінансово найбільш потужних клубах і підвищенню шансів інших на придбання класних гравців в елітних лігах північно-американського професійного спорту застосовується „драфт відмов”. Зокрема в NHL він щорічно проводиться наприкінці вересня - початку жовтня. Кожен клуб подає до ліги список із 20 захищених від драфту гравців (18 польових і 2 воротарів), а інші попадають на ринок робочої сили і їх можуть взяти інші клуби. Наприклад, у 2001 р. Клуб „Детройт Ред Уїнз” захистив 2-ох воротарів (Д. Гашека і молодого М. Легаса), що дозволило клубу „Нью-Йорк Айлендерс” забрати у нього висококласного воротаря К. Осгуда. Завдяки його вдалій грі „ Айлендерс” вперше з 1994 р. змогли пробитися до плей-офф. Право першого вибору у драфті відмов надається клубові, що посів останнє місце у регулярному чемпіонаті попереднього сезону. Потім обирається передостанній і т.д.

Сутність драфту полягає у тому, що не спортсмен обирає команду у складі якої він хотів би виступати, а представники клубів за певними правилами обирають собі гравців, котрі їм потрібні. Система „драфт” усуває клуби від конкурентної боротьби за найбільш кваліфікованих

новобранців. Це дозволяє клубам зменшити видатки на придбання обдарованих гравців. Ця система також надає лігам можливість регулювати конкурентоспроможність команд і підвищувати видовищність змагань, що сприяє зростанню прибутків як ліги в цілому, так і кожного її клубу. Саму процедуру драфту ліги перетворили в цікаве шоу, що дозволяє отримувати додаткові прибутки і популяризувати свій вид спорту. Окрім набору новачків процедура драфту застосовується при створенні нових команд (драфт розширення) і з метою перерозподілу гравців (драфт відмов).

2. Відбір новачків в NBA

Відбір новобранців до команд в ігрових видах професійного спорту Північної Америки здійснюється за системою "драфт". Однак у кожній лізі є свої особливості її функціонування.

Національна баскетбольна асоціація. Структура американського баскетболу нагадує велику піраміду. Її основу складає шкільний баскетбол. Середня ланка - розгалужена і добре організована система студентського баскетболу, а також нижчі професійні ліги. Вершину піраміди складають професійні клуби NBA.

Щорічний відбір новачків за системою „драфт” проводиться після закінчення чергового сезону у червні місяці. До участі в драфті допускаються спортсмени, яким виповнилося 19-ть років. Вони повинні мати відповідний рівень спортивної майстерності і подати письмову заяву до NBA не пізніше ніж за 45 днів до дня проведення драфту.

Під тиском Асоціації професійних баскетболістів NBA змушена була зменшувати кількість раундів відбору гравців у драфті: в 1988 р. - до семи, а в 1989 р. - до двох раундів. Згідно Колективної угоди між "профспілкою" гравців і керівництвом Національної баскетбольної асоціації кожна команда має тільки два права вибору у драфті. Всі інші гравці, що були у драфт-списку Центрального скаутського бюро ліги, одержують право на вільне працевлаштування у будь-якому її клубі.

Щоб звести до мінімуму помилки при відборі і якомога точніше оцінити потенційні можливості молодого баскетболіста в NBA створена розгалужена система багаторічного спостереження за перспективними спортсменами. На кожного перспективного молодого гравця заводиться комп'ютерне "досьє", в якому фіксуються усі його сильні і слабкі сторони, як краще грати з ним і проти нього, як допомогти йому закинути мяча до кошика і як виключити його з гри. Подібну інформацію збирають протягом 5-6 років.

За три тижні до драфту проводяться так звані "оглядини" гравців, яких Центральне скаутське бюро ліги включило до драфт-списку. "Оглядини" можуть підвищити, або ж понизити акції баскетболіста, як це трапилося, наприклад, з литовським легіонером А.Карнішовасом, якого не задрафтували у 1995 р. хоча до "оглядин" він котувався досить високо. П'ять кращих баскетболістів драфт-рейтингу ліги звільняються від "оглядин" і, як правило, на них не приїздить.

У процесі переддрафтового вивчення можливостей гравців клуби намагаються вирішити низку важливих питань:

- **Чи виправдає гравець вкладені в нього кошти?** Оскільки видатки клубу навіть на гравця під 5-7-м номером у драфті складають велику суму (біля 2 млн доларів на рік), то це питання надзвичайно актуальне.

- **Чи володіє кандидат достатніми для NBA фізичними даними та підготовленістю?** Високий зріст; довгі, сильні, швидкі руки і ноги; потужні плечі і торс; "м'яка" кисть та добре розвинена мускулатура є важливими передумовами для успішної кар'єри баскетболіста в NBA. Більшість видатних баскетболістів виглядають саме так. Однак бувають і винятки: погана стрибучість у суперзірки професійного баскетболу Л. Бьорда, відносно короткі ноги у неодноразового чемпіона NBA С. Піпена, маленький, не тільки за баскетбольними мірками, зріст Уебба і М. Богза (біля 160 см). Найнижчий нині гравець ліги Ерл Бойкінс (165 см.) із „Денвера” завоював право участі у матчі „Всіх зірок” 2005 р. В індивідуальному конкурсі (використання технічних елементів на швидкість: дриблінг + точність пасу + точність кидка) найкращих гравців NBA він посів друге місце. Він є гравцем стартової п'ятірки „Денвера”. В сезоні 2004/2005 рр. Бойкінс провів всі 82 гри регулярного чемпіонату набираючи у кожній грі в середньому 12,4 очка і роблячи 4,5 результативних передач за гру. В цьому ж сезоні він встановив рекорд NBA набравши в овертаймі зустрічі з „Сіетлом” 15 очок із 21, що набрала вся команда і забезпечив перемогу своєї команди. Попередній рекорд 14 очок належав Б. Картеру з „Індіани” і був встановлений у 1984 р. Передбачити, що такі низькорослі спортсмени стануть видатними майстрами було не так вже й просто.

- **Чи зможе новобранець проявити себе в NBA?** Відповідь на це запитання намагаються отримати під час переддрафтових "оглядин". Гравцям дають великі фізичні навантаження і оцінюють як вони їх переносять та як швидко відновлюються після них. Справа у тому, що упродовж сезону практично немає часу на розвиток фізичних якостей і функціональних можливостей. В тренуваннях передусім відпрацьовують до автоматизму необхідні техніко - тактичні дії.

- **Що у спортсмена на душі?** Люди по різному реагують на появу великих грошових сум на банківському рахунку і своїх фотографій на обкладинках модних журналів. Щоб вивчити внутрішній світ новачка в

NBA застосовують психологічний тест у якому понад 600 запитань. Окрім цього психологи проводять з кандидатом бесіду віч-на-віч, а при необхідності спілкуються з людьми його найближчого оточення (товариші по навчанню, сусіди, педагоги).

- **Чим виділяється гравець, і чи зможе він зберегти свою індивідуальність в NBA?** Команди NBA стараються комплектувати з яскравих індивідуальностей за принципом: ліпший забиваючий, ліпший за підборами м'ячів на щитах, ліпший диспетчер, ліпший захисник. Гравець повинен мати у своєму арсеналі хоча б один елемент "ультра-сі". Саме такий гравець не тільки корисний для команди, але й цікавий для глядачів. Наявність такого гравця у команді, навіть коли вона виступає на середньому рівні, забезпечує високу відвідуємість ігор, а отже і високі прибутки клубові;

- **Чи гравець переможець за характером, чи його успіхи були зумовлені силою команди, у якій він грав раніше?** Тут важливо вірно оцінити можливості кандидата проявляти націленість на перемогу з його спроможністю зціпивши зуби переломити перебіг матчу коли він буде виступати в іншій команді. Це, наприклад, вдалося "Фініксу", який вибрав у драфті 1995 р. Майкла Фінлі, що виступав за команду університету з міста Вісконсін. Незважаючи на те, що у рейтинговому списку Майкл значився під 21 номером у "Фініксі" він добре себе проявив і став одним з кращих новачків сезону.

- **Чи подобається керівництву клубу цей гравець?** Поряд з багаторічним вивченням можливостей майбутніх кандидатів до елітних клубів з використанням найсучасніших комп'ютерних технологій інколи власники команд або генеральні менеджери роблять свій вибір покладаючись на інтуїцію.

Щоб дати аргументовану відповідь на запитання щодо перспективності новобранців, в лігах і клубах створена розгалужена скаутська служба. Спеціальні тренери-селекціонери ведуть безперервний пошук молодих талантів у закріплених за ними регіонах, у тому числі і в зарубіжних країнах. (Вуден,1987; Рыжков, 1990; Евдокимов, Стецко,1996).Це дає можливість з високою імовірністю прогнозувати успішність виступів новобранців в NBA. Зокрема, переважна більшість перших номерів драфту останніх років (Л.Джонсон-1991р., Ш. О'Ніл-1992р., К.Уеббер-1993р., А.Айверсон-1996 р., Т.Данкан-1997р., Л. Оловаканді-1998р., Яо Мін-2002р., Л.Джеймс-2003р.) стали супер-зірками NBA. Однак, навіть добре оснащені новітніми розробками вчених та комп'ютерними програмами скаути і генеральні менеджери клубів NBA інколи помиляються. Так, з усіх гравців, котрих обрали у першому раунді драфту 1986 р., тільки сім продовжували брати участь в іграх NBA у 1996 році. У той же час із задрафтованих у першому раунді 1985 р. понад 10 років виступали в лізі. 14 баскетболістів. Окрім цього слід відзначити, що задрафтованні у другому і навіть третьому раундах 1986 р. успішно

виступали в лізі і наприкінці 90-х років такі відомі баскетболісти як М. Прайс, Д. Родман, Д. Хорнасек та інші.

Тривалий час клуби NBA на драфті віддавали перевагу баскетболістам Північної Америки. Інколи включали до драфт-списків баскетболістів з інших континентів за умови, що вони успішно виступали в командах американських університетів. Орієнтація ліги в останнє десятиріччя на завоювання зовнішніх ринків спонукала її до розширення географії новобранців. Зокрема у драфті 2004 року відразу сім вихованців з країн, що утворилися на теренах колишнього СРСР, було обрано клубами NBA у драфті, у тому числі Сергія Лещука із Южненського „Хіміка”. Це перший баскетболіст обраний у драфті безпосередньо з української баскетбольної ліги.

3. Система відбору спортсменів в ГБЛ

Головна бейсбольна ліга. У бейсболі, так само як і в баскетболі, створена потужна і розгалужена система підготовки спортсменів. Найбільш масовою її ланкою є шкільний бейсбол. Вже з 10-ти років юні спортсмени беруть участь у змаганнях за спрощеними правилами (зменшені розміри ігрового поля, легші бити і м'ячі). По закінченні школи кращі бейсболісти удосконалюють свою майстерність у командах коледжів, напівпрофесійних та професійних ліг університетів. Найліпші з них запрошуються до клубів MLB. Попасти до основного складу команди коледжу або університету, а тим паче до професійного клубу MLB, надзвичайно престижно і дуже складно. Відбором гравців до команд коледжів, університетів і професійних клубів займаються кваліфіковані тренери-селекціонери. Спортсмени проходять систематичне тестування ступеня фізичної підготовленості (швидкісні і швидкісно-силові якості, швидкісна та силова витривалість) і рівня техніко-тактичної майстерності з урахуванням ігрових амплуа. На всіх обдарованих гравців коледжів, університетів та нижчих професійних ліг упродовж кількох років збирається детальна статистична інформація, яка аналізується при відборі до клубів MLB.

Відбір гравців до клубів MLB проводиться два рази на рік (січень, червень) за системою "драфт". Гравці, що були відібрані в січневому драфті і з тих або інших причин не підписали контракти з клубами, автоматично включаються до червневого драфту і можуть бути відібраними іншою командою. Це дає спортсменам певні переваги, оскільки їм не обов'язково підписувати контракти за першим драфтом на будь-яких умовах. У них є шанс отримати більш вигідні пропозиції у червневому драфті. З іншого боку, не підписавши контракти вони на тривалий час втрачають досить високу зарплату без будь-яких гарантій на більш вигідний контракт у майбутньому.

Рейтинговий список гравців на драфт складає ліга. Згідно статуту MLB у драфті можуть брати участь бейсболісти, котрі закінчили

середню школу. Якщо випускник середньої школи не підписав контракту з професійним клубом MLB до вступу в університет, то він втрачає право працевлаштування в лізі до досягнення 21-річного віку (Платонов, Гуськов Линець, 2000).

4. Особливості відбору новачків в НФЛ

Національна футбольна ліга. Американський футбол належить до найбільш популярних і найбільш престижних видів спорту в США. Останнім часом він користується великою популярністю і в Європі. Основним резервом для поповнення складів команд NFL є гравці студентських команд і Міжнародної ліги. Селекціонери клубів NFL збирають детальну інформацію на гравців за ігровими амплуа. Особливу увагу скаути звертають на тотальні розміри тіла (зріст і маса), рівень розвитку силових і швидко-силових якостей, бойовий дух спортсменів. На підставі інформації від селекціонерів скаутське бюро складає рейтингові списки кандидатів до клубів NFL. З 1936 р. відбір новачків проводиться за системою „драфт”, що дозволило лізі суттєво підвищити економічні показники.

Відбір проводиться в січні після закінчення фінальної серії ігор "Супер Боул". Драфт складається з 17-ти раундів. Отже, кожна команда має право вибирати гравців 17-ть раз. Проте 17 раундів драфту, як правило не відбувається. Вже після 6-7 раунду голосуванням власників клубів драфт може припинитися. **Гравці, яких не відібрали одержують право вільного працевлаштування в клубах ліги, що виявлять до них інтерес.**

До початку 80-х років NFL включала до рейтингових списків на драфт лише тих футболістів-студентів, котрі закінчували навчання до першого вересня поточного року і гравців, у яких закінчився термін дії права на зарахування до студентських команд. З 1982 р. до рейтингових списків кандидатів до NFL стали включати і футболістів, що не закінчили навчання у вищих навчальних закладах.

5. Відбір новачків в НХЛ

Національна хокейна ліга. Національна хокейна ліга складається з американських і канадських хокейних клубів. При більшості клубів функціонують хокейні школи, навчання в яких розпочинається у 6-річному віці. Юні спортсмени поділяються на вікові групи: "А" - 6-7-річні; "В" - 8-9-річні; "С" - 10-11-річні; "Д" - 12-13-річні і т. д.

До 1969 р. в клубах NHL були дублюючі команди, з яких обдаровані хокеїсти плавно переходили до елітних команд по досягненні 21-річного віку. Однак, у цій ситуації складно було досягнути балансу конкурентноспроможності команд ліги, оскільки у них були різні фінансові можливості для залучення до клубів провідних молодих гравців. Це змусило керівництво NHL ввести у 1963 р. набір новачків за системою

"драфт". До драфтового списку включалися хокеїсти, котрі досягли 17-річного віку і не були членами складів дублюючих команд. У 1964 р. мінімальний вік постановки хокеїстів на драфт було збільшено до 18-ти років.

У 1969 р. керівництво NHL офіційно скасувало статус дублюючих команд і вперше у драфті клуби могли вибирати гравців незалежно від того де вони раніше виступали. Це дозволило реально впливати на підвищення конкурентоспроможності команд-аутсайдерів.

Наприкінці 1990-х років у північно-американському хокеї сформувалася розгалужена система підготовки гравців, що включає: дитячо-юнацькі групи при елітних хокейних клубах; юніорські ліги провінцій Онтаріо, Квебеку і Західної; Студентська хокейна ліга; Аматорська хокейна ліга; Міжнародна, Центральна і Американська професійні хокейні ліги. Вершиною цієї піраміди є NHL, селекціонери якої скрупульозно вивчають молоді дарування з метою відбору найбільш талановитих гравців до її клубів. Клуби мають також міжнародних скаутів, які збирають інформацію здебільшого про європейських хокеїстів. Тривалий час керівництво NHL проводило грабіжницьку політику щодо національних федерацій хокею європейських країн. Клуби NHL переманювали талановитих хокеїстів без будь-якої компенсації національним федераціям. Тільки у 1990 р. завдяки втручання Міжнародної ліги хокею на льоду між NHL і Федерацією хокею Швеції було відпрацьовано механізм переходу шведських гравців до команд NHL. У 1992-1993 рр. це питання було погоджене з Федераціями хокею Росії, Чехії та інших Європейських країн. Співпраця Міжнародної ліги хокею на льоду з NHL сприяла тому, що тепер перехід хокеїста до NHL можливий лише після погодження з національною федерацією відповідної країни. **Нині між NHL та Міжнародною федерацією хокею на льоду діє угода, яку підписали майже усі національні федерації хокею, щодо умов переходу хокеїстів з Європейських країн до NHL.** Згідно цієї угоди клуб NHL, що обрав європейського хокеїста у драфті під першим номером повинен виплатити його попередньому клубові компенсацію у сумі 900 тис. доларів, під другим номером -880 тис. доларів, під третім – 860 тис. доларів і т.д. за всіх кого обрали у першому раунді. Компенсації європейським клубам за всіх інших хокеїстів, котрих обрали у драфті, складає 150 тис. доларів за кожного.

З кінця 1990-х років до драфтових списків NHL включаються хокеїсти, яким не пізніше ніж у вересні виповниться 18-ть років і не старші 20-річного віку. Це правило стосується тільки північно-американських хокеїстів (США, Канада). Для хокеїстів з інших країн встановлено лише одне вікове обмеження - їм повинно бути не менше 18-ти років. Драфт проводиться у червні і складається з дев'яти раундів (раніше було 12-ть). Однак драфт може закінчитися і скоріше, коли

представники клубів проголосують за це. Наприклад, у 1997 р. відбулося лише чотири раунди. Гравці, яких не відібрали у цих раундах, отримали право на вільне працевлаштування у клубах ліги.

Безпосередньо процедура драфту займає один день, однак вже напередодні ажіотаж досягає апогею. Для агентів кандидатів на працевлаштування у клубах NHL це найбільш відповідальний день. Їм необхідно нанести візи до імпровізованих офісів клубів (у місті де проводиться драфт), котрі цікавляться їхніми підопічними. Під час бесід з гравцями напередодні драфту представники команд звертають увагу на щонайменші нюанси, у тому числі і на те, наскільки відверто відповідає спортсмен на запитання, на його манеру триматися, говорити і тощо. Інколи за день до драфту акції гравця можуть істотно зрости, або навпаки - значно знизитися. Фахівці стверджували, що саме внаслідок не дуже вдалих відповідей на запитання у 1996 р. російський легіонер А. Волчков був задрафтований не під другим, як передбачалося, а під четвертим номером. Відмінність полягає у тому, що ніж вищий номер у драфті, тим більша імовірність укладення вигідного контракту.

Про ефективність відбору в NHL може свідчити той факт, що у списку 50 найкращих бомбардирів ліги (станом на 2005 р.) був тільки один незадрафтований хокеїст – Адам Оутс , з яким ще у 1985 р. уклав контракт „Детройт Ред Уінз”. Найуспішнішим вважається драфт 1979 р. Кожний з 21 хокеїстів обраних в першому раунді відіграв в лізі не менше семи сезонів, у тому числі і така мегазірка NHL як Марк Месье.

Важливим традиційним заходом, що проводиться за добу до драфту, є презентація провідних молодих гравців публіці. Це грандіозне шоу з музичним супроводом у виконанні популярних естрадних співаків, з дотепними коментарями видатних у минулому хокеїстів. Після цього провідні учасники майбутнього драфту надходять у розпорядження журналістів. Розпочинається "розкрутка" майбутніх зірок і суперзірок вже напередодні драфту.

Північно-американські хокеїсти, яких виберуть у драфті, залишаються за клубами, що їх задрафтували упродовж двох років. Коли за цей час клуби не підпишуть з ними контракти, вони знову одержують право участі у драфті. Хокеїсти з інших країн, яких клуби задрафтували, залишаються за цими клубами до тих пір, доки вони не підпишуть з ними контракти, або не передадуть право на цих гравців іншим клубам.

Незважаючи на розгалужену скаутську службу і наполегливу роботу тренерів-селекціонерів уникнути помилок у відборі все ж не вдається. Більш того юніори, яких задрафтували під високими номерами, не завжди виправдовують надії. У той же час гравці, яких вибрали в кінці драфту, незабаром змушували говорити про себе. Наприклад, такі суперзірки ліги як П.Буре, Б.Халл, Т. Флері, Д. Гашек не входили навіть до першої сотні

задрафтованих, а на А.Оутса, Д.Сіссареллі, Д.Малена і Е.Белфора скаути у свій час навіть не звернули уваги. Зазвичай менеджери дуже цінують можливість вибрати молодого гравця у першому колі драфту. Сьогодні ж, на думку функціонерів NHL, драфт за участі 18-річних хокеїстів справа ненадійна, бо ніхто з певністю не може сказати, чи стане 18-річний хокеїст у майбутньому "зіркою" або хоча б надійним гравцем. Тому в NHL розповсюджена практика продажу своєї черги у драфті. Так, клуб "Лос-Анджелес Кінгс", купуючи у команди м.Едмонтон У.Гретцкі за 15 млн. доларів, віддав за нього також свого кандидата першого кола 1988 р. М.Джелінаса і трьох майбутніх кандидатів першого кола набору 1989-1991 рр.

Провідні професійні ліги в командних ігрових видах спорту здійснюють відбір новобранців за системою „драфт”. Однак між ними є істотні відмінності в його організації і проведенні. Вони стосуються кількості драфтів протягом року, кількості раундів драфту, особливостей застосування системи „драфт” щодо північно-американських спортсменів та спортсменів з інших регіонів.

У розглянутих лігах функціонують Центральні скаутські бюро і скаутські служби клубів, які наполегливо ведуть пошук спортивних талантів як на території Північної Америки, так і далеко за її межами. Селекціонери ведуть безперервне спостереження за перспективними спортсменами упродовж 4-5 років.

Тренери-селекціонери озброєнні новітніми науковими розробками з методики відбору обдарованих спортсменів, але уникнути помилок все ж не вдається.

У випадку розширення ліги застосовується специфічна модель системи „драфт” для комплектування команд нових клубів.

З метою вирівнювання конкурентоспроможності команд ліг застосовують також драфт відмов.

6. Відбір пілотів до гонок “Формула – 1”

Автогонки. Більшість пілотів "Формули-1" розпочинали кар'єру автогонщика з гонок на картингах. Їх шлях до "Формули-1" був тривалим і складним. Прикладом послідовного вдосконалення майстерності пілота в гонках різного класу може бути спортивна кар'єра бронзового призера в гонках „Формула – 1” 2004 року Дженсона Баттона. Він розпочав заняття автоспортом в дев'ятирічному віці. В 17 років став наймолодшим чемпіоном в картингових гонках класу „Супер А”. У вісімнадцятирічному віці виграв

чемпіонат Великобританії в класі гонок формула „Форд” і отримав традиційну премію „Кращий молодий гонщик” від команди „Макларен”, що бере участь у гонках „Формула -1”. Наступного року Д. Баттон завоював третє місце у гонках „Формула – 3”. У 2000 році вперше в історії гонок ”Формула – 1” власник команди „Вільямс ВМV” Френк Вільямс уклав угоду з молодим пілотом, який не мав досвіду участі в гонках „Формула – 3000” і не помилився. Вже на другому етапі гонок „Формула – 1” сезону 2000 р. Д. Баттон завоював своє перше залікове очко і став наймолодшим англійцем, що завоював для своєї країни очки у найпрестижніших автоперегонах світу. (Беров,2004).

Перший етап оволодіння майстерністю гонщика - це Формула "Кеніг" (табл. 8.1)

Таблиця 8.1

Технічні характеристики гоночних автомобілів
різного класу та довжина етапів у гонках

Клас гонок	Двигун	Коро-бка передач	Витрати палива на 100 км	Швидкість. км за год.	Час розгону	Дистанція
1	2	3	4	5	6	7
Формула „Кенн”	W Polo Об’єм двигуна – 1272 см? Циліндри – 4 . Потужність близько 98 к.с. Кількість обертів – 7500.	4 передачі	18 л	200	100 км. на год. за 8 с., 200 км на год. за 20 с.	50-60 км
Формула „Юніор”	ВМV Об’єм двигуна - 998 см? Циліндри – 4. Потужність - близько 100 к.с. Кількість обертів – 9800.	5 передач	15 л	220	100 км. на год. за 7 с., 200 км на год. за 16 с.	50-60 км
Формула “Форд”	Форд Об’єм двигуна - 1601 см? Циліндри - 4. Потужність - близько 107 к.с. Кількість обертів - 6250.	4 передачі	18 л	210	100 км на год. за 7,5 с 200 км на год. за 17 с	50-70 км
Формула „Рено”	Рено Об’єм двигуна – 1721 см? Циліндри – 4. Потужність – близько 130 к.с. Кількість обертів – 6250.	5 передач	20 л	230	100 км на год. за 7,5 с., 200 км на год. за 16 с.	Біля 70 км
Формула „Опель”	Опель Об’єм двигуна - 1998 см? Циліндри - 4. Потужність – близько 158 к.с. Кількість обертів – 7000.	5 передач	21 л	270	100 км на год. за 6с., 200 км на год. за 12 с.	Біля 80 км

Продовження таблиці 8.1.

1	2	3	4	5	6	
Формула – 3	Довільна марка Об'єм двигуна – 2000 см? Циліндри – 4. Потужність – близько 170 к.с. Кількість обертів – 6000.	5 передач	25 л	280	100 км на год. за 4,5 с., 200 км на год. за 10 с.	Біля 70 км
Формула - 3000	Довільна марка Об'єм двигуна – 2000 см? Циліндри – 12. Потужність–близько 450 к.с. Кількість обертів– 9000	5 передач	60 л	300	100 км на год за 3,8 с., 200 км на год. за 7 с.	До 210 км
Формула - 1	Довільна марка. Об'єм двигуна – 3500 см? Циліндри – 12. Потужність – близько 700 к.с. Кількість обертів – 13500.	6-7 передач	70 л	330	100 км на год. за 2,7 с., 200 км на год. за 5 с.	Біля 300 км

До гонок у формулі „Кенінг” допускаються підлітки і юнаки до 16-річного віку, які мають досвід змагань на картах. Після успішного засвоєння техніки гонок у Формулі "Кеніг" юнакам надається право перейти до наступного класу гонок - Формула "Юніор". Кращі юніори можуть продовжити свою кар'єру в гонках Формули "Форд". Наступним кроком до вершини автоспорту є участь у гонках Формули "Рено" і Формули "Опель". Ці гонки фактично одного класу, однак з гонок Формули "Рено" дещо легше зробити крок до більш престижних гонок "Формула-3" і "Формула-3000". Автомобілі "Формули-3000" за своїми технічними характеристиками близькі до автомобілів "Формули-1". Тому успішні виступи у гонках "Формула-3000" є стартовим плацдармом до участі в гонках "Формула-1".

7. Система відбору велогонщиків до участі у професійних шосейних гонках

Професійний велоспорт, як і переважна більшість інших видів професійного спорту, черпає свої резерви з олімпійського спорту. Професійні велосипедні клуби запрошують до своїх спортивних груп (команд) здебільшого провідних гонщиків-аматорів, що досягли 20-22-річного віку. Історії професійного велоспорту відомі випадки коли вже у 20 років гонщики досягали високих результатів:

Корнет Х. (Франція) - переможець гонки "Тур де Франс" 1904 року;

Коппі Ф. (Італія) - переможець гонки "Джіро Італія" 1994 року.

Однак більшість видатних професійних велогонщиків за всю історію шосейних гонок у 19-20-річному віці тільки розпочинали професійну кар'єру (табл.8.3). Певно, що оптимальний вік початку

професійної кар'єри у велоспорті був однією з важливих передумов їх блискучих виступів протягом 13-17 років.

Таблиця 8.3.

Спортивні характеристики десятки найкращих велосипедистів-професіоналів світу за всю історію шосейних гонок (за С.В.Єрдаковим)

Ім'я, прізвище, країна	Рік на- род- жен- ня	Роки виступів у профе- сійному спорті	Загаль- на кіль- кість перемог у профе- сійно- му спорті	Пере- моги в чем- піона- тах світу на шосе	Переможець гонок		
					Тур де Франс	Джіро Італія	Вуельта Іспанія
1	2	3	4	5	6	7	8
Едді Меркс, Бельгія	1945	1965- 1978	445	1967 1971 1974	1969 1970 1971 1972 1974	1968 1970 1972 1973 1974	1973
Рік Ван Лой, Бельгія	1933	1953- 1970	371	1960 1961			
Рік ван Стеенберген, Бельгія	1924	1943- 1966	270	1949 1956 1957			

Продовження таблиці 8.3.

1	2	3	4	5	6	7	8
Франческо Мозер, Італія	1951	1973- 1988	261	1977		1984	
Роже де Флаємінк, Бельгія	1947	1969- 1984	255				
Фредді Мертенс, Бельгія	1952	1972- 1984	222	1976 1981			1977
Бернар Іно, Франція	1954	1974- 1986	214	1980	1978 1979 1981 1982 1985	1980 1982 1985	1978 1983
Жак Анкетіль, Франція	1934	1953- 1969	205		1957 1961 1962 1963 1964	1960	1963

Джон Зотемелк, Голландія	1946	1970- 1987	196	1985	1980		1979
Джузеппе Сароні, Італія	1957	1977- 1990	194	1982		1979 1983	

*Ми вдячні С.В.Єрдакову за надану інформацію з професійного велоспорту.

При укладанні контрактів з гонщиками враховуються їхні попередні досягнення, рівень фізичних і функціональних можливостей організму і схильність до певного виду гонок. Тренери формують професійні спортивні групи з урахуванням спеціалізації гонщиків і в залежності від завдань наступного сезону. **Як правило, у збалансованій спортивній групі 1-2 лідери, 1-2 фінішери і 1-2 гірські гонщики, а решта - просто спортсмени команди або як їх називають у професійному велоспорті - "грегарі", тобто ті, хто повинен забезпечити успішний виступ лідера.** Однак, в залежності від фінансових можливостей спортивної групи і завдань майбутнього сезону це співвідношення може змінюватися. Наприклад, коли перед спортивною групою ставиться завдання виграти гонку "Вуельта Іспанії" і вона у цьому сезоні буде складатися здебільшого з гірських етапів, то без сумніву в команді повинно бути декілька сильних гірських гонщиків (Єрдаков, Захаров, 1997).

8. Особливості відбору спортсменів у професійному боксі

Професійний бокс поповнює свої ряди здебільшого з олімпійського спорту. Боксери-аматори, котрі добилися істотних успіхів на рингу і привернули до себе увагу менеджерів, мають змогу укласти професійний контракт. Він включає низку зобов'язань обох сторін і умови перегляду або припинення дії контракту. Після цього боксер отримує ліцензію, що дає йому право брати участь у змаганнях професіоналів. Ліцензія надається тільки боксерам, що досягли 18-річного віку і пройшли ретельне медичне обстеження.

Досвідчені селекціонери професійних боксерських клубів тримають у полі зору всі значні змагання - від національних першостей країн, в яких достатньо розвинений бокс, до чемпіонатів світу і Олімпійських ігор. До числа основних критеріїв відбору, що використовують тренери-селекціонери, відносяться: вік боксера; стаж занять боксом (боксери, котрі не досягли за 5-6 років занять помітних успіхів, як правило, не запрошуються до професійних клубів); рівень фізичної, технічної, тактичної і психічної підготовленості; здатність "тримати" удари; володіння потужним нокаутуючим ударом. В якості модельних характеристик антропометричних показників для боксерів супер-важкої вагової категорії наведемо дані видатних боксерів-професіоналів Е. Холіфілда та М.Тайсона (табл.8.2.). Звертає на себе увагу практично повна ідентичність їх антропометричного профілю.

Таблиця 8.2.

Антропометричні показники видатних боксерів
супер-важкої вагової категорії

Евандер ХОЛЛФІЛД	Показники	Майк ТАЙСОН
98,1 кг	Маса тіла	98,1 кг
186,0 см	Довжина тіла	180,0 см
	Обвід грудей:	
109,2 см	звичайний	109,2 см
114,3 см	максимальний	114,3 см
40,6 см	Біцепс	40,6 см
31,8 см	Передпліччя	35,6 см
81,3 см	Талія	86,4 см
55,9 см	Стегна	68,6 см
33,0 см	Ікри	48,3 см
49,6 см	Шия	52,1 см
19,1 см	Зап'ястя	20,3 см
31,8 см	Кулак	33,0 см

В якості модельних показників фізичної підготовленості можна навести досягнення відомих українських боксерів супер-важкої вагової категорії чемпіонів світу серед професіоналів Володимира та Віталія Кличко. Брати Клички виконують по 130 ударів по тренувальному мішку за 30 с і долають у тесті Купера понад 3500 метрів.

В недалекому минулому практика професійного боксу знала немало випадків коли майбутні великі чемпіони приходили до нього прямо "з вулиці". До їх числа слід віднести: 11-разового чемпіона світу серед професіоналів Джо Луїса, котрий нокаутував свого часу відомого німецького боксера М.Шмеллінга; італійського м'ясника Тоні Галенто, котрий успішно виступав на професійному рингу навіть проти Джо Луїса; багаторазових чемпіонів світу серед професіоналів Луї Армстронга та Джорджа Формена. Останній з невеликою перервою продовжував виступи на професійному рингу до 50-річного віку. Подібним був шлях до вершин світового професійного боксу і в М. Таксона. Вже у 12-річному віці він постав перед судом за бійки (Зюзов, 2005) і як соціально небезпечний був скерований до виправної колонії. Там він зустрівся з тренером Касом д'Амато, який навчив його азам боксу. В 19 років він дебютував на професійному рингу, а в 20 – став наймолодшим в історії професійного боксу чемпіоном світу за версією WBC. В 21 – річному віці (1987 р.) він завойовує титул чемпіона світу за версіями WBA та IBF і стає абсолютним чемпіоном світу.

Однак тепер основну масу боксерів-професіоналів складають колишні переможці і призери континентальних та світових чемпіонатів, Олімпійських ігор. Але навіть обдарованим досвідченим боксерам-аматорам необхідно 2-4 роки спеціальної підготовки і участі в рейтингових та

претендентських боях щоб досягнути вершини професійного боксу хоча б за однією з світових версій.

9. Система відбору спортсменів у професійному тенісі

Теніс один з найпопулярніших видів професійного спорту. Він культивується більш ніж у 80-ти країнах світу. Упродовж останніх 10-літь одне з провідних місць у світовій тенісній ієрархії посідають тенісисти Чехії і Словаччини (І.Лендл, М.Навратілова, П.Корда, Я.Новотна, К.Кучера та ін.). Тому буде доречним розглянути систему відбору саме у цих країнах. В них існує комплекс добре скоординованих і взаємодоповнюючих чинників підготовки тенісистів високого класу:

- багаторічні традиції;
- масовість;
- науково обґрунтована система тренувань і поетапного відбору обдарованих тенісистів;
- чітка система змагань;
- відпрацьована система міжнародних зв'язків;
- високий професійний рівень тренерів;
- включення тенісу до групи суспільно значущих для Чехії і Словаччини видів спорту .

Система послідовного відбору має наступну структуру:

- в 7-8-річному віці - відбір до тенісних шкіл молоді (ТШМ);
- в 9-10-річному віці - відбір до тренувальних центрів молоді (ТЦМ);
- в 14-16-річному віці - відбір до центрів вищої спортивної майстерності (ЦВСМ).

Після трьох років базової підготовки у тенісних школах молоді або у спортивних класах і клубах юні спортсмени проходять тестування з метою відбору до тренувальних центрів молоді, які є основною ланкою в системі підготовки тенісистів. Юні спортсмени, що не відповідають критеріям відбору до тренувальних центрів молоді, де створені оптимальні умови спортивного вдосконалення, продовжують заняття на клубному рівні. У випадку досягнення істотного прогресу у грі їх також у подальшому зараховують до тренувальних центрів молоді. Найбільш обдаровані юні тенісисти проходять відбір до центрів вищої спортивної майстерності. Як і на попередньому етапі відбору, ті що не пройдуть за конкурсом до цих центрів продовжують заняття на клубному рівні. За умови значного прогресу спортивної майстерності у подальшому вони також можуть бути зараховані до ЦВСМ. **На різних рівнях відбору визначальне місце надається конкретним критеріям. Наприклад, у 10-річних спортсменів визначається генетична схильність до занять тенісом, фізіологічні особливості організму і тип нервової діяльності. У 12-річному віці визначається здатність до концентрації уваги, швидкість складних**

реакцій, швидкість обробки інформації. У 14-річному віці визначається ступінь стійкості до стресових ситуацій, інтелектуальні здібності. За результатами комплексного тестування робляться висновки щодо перспективи подальшого зростання спортивної майстерності. При цьому враховується, що **серед світової еліти переважають психічно стійкі, ініціативні і навіть агресивні типи тенісистів зі здатністю до постійного тиску на суперника та концентрації у критичних моментах на досягненні максимального результату (або близького до нього) у кожному сеті, у кожному матчі.**

В цілому у світі професійного тенісу система відбору подібна до інших популярних видів професійного спорту. Сотні скаутів ретельно вивчають молоді дарування у всьому світі. Наприклад, Міжнародне об'єднання менеджерів у Бредентоні (США, штат Флоріда) має у своєму штаті біля 100 селекціонерів, котрі ведуть безперервну пошукову роботу на всіх юнацьких турнірах. Коли хоча б один зі ста відібраних юних дарувань зможе у майбутньому попасти до тенісної еліти, можна вважати, що капітал вкладено вірно і своєчасно - вважає відомий американський тренер Н. Боллетьєрі.

Враховуючи те, що вікові межі участі у професійних турнірах знизилися до 13-14-ти років, пошук талантів для професійного тенісу розпочинається вже серед 9-10-річних гравців. Достатньо широко практикується підписання контрактів з батьками юних дарувань.

Аналіз систем відбору у найбільш популярних видах професійного спорту свідчить про те, що його здійснюють тренери-селекціонери. Вони уважно стежать за юними спортсменами в різноманітних змаганнях і ретельно збирають інформацію, яка могла б стати корисною для прогнозування здібностей. У боксі і велоспорті до професійного спорту залучають здебільшого зрілих спортсменів, котрі добре проявили себе в аматорському спорті. В автоспорті і тенісі налагоджена багатоступенева система відбору починаючи практично з дитячого віку. При визначенні перспективності враховують генетичні передумови до виду спорту; фізичні, функціональні і психічні можливості; рівень спортивних досягнень; динаміку зростання спортивних результатів. У кожному виді змагальної діяльності використовуються конкретні критерії для визначення перспективності спортсменів. Однак загальним критерієм для всіх видів професійного спорту можна вважати психологічну стійкість до стресових ситуацій в умовах змагальної діяльності.

Література

1. Беров С. Англиский пациент// Команда-плюс.-2004.-№11.-С.66-69.
2. Вуден Д. Современный баскетбол / Пер. с англ.- М.: Физкультура и спорт, 1987.- 256 с.
3. Доспехов А. Ваш выбор, господа! // Спорт-экспресс.- 1997.- N 8.- С. 58-61.
4. Евдокимов Д., Стецко В. DRAFT - система удач и разочарований // Мир спорта.- 1996.- N 5-6.- с. 25-32.
5. Ермаков С.В., Захаров А.А. Подготовка велосипедистов-шоссейников высокой квалификации в условиях элитного профессионального календаря соревнований //Теория и практика физической культуры.- 1997.- N 7.- С. 7-9.
6. Зюзев Н. Ранимая душа Тайсон //Мой спорт.-2005.-№7.- С.92.-96.
7. Платонов В.Н., Гуськов С.И., Линец М.М. Отбор спортсменов в профессиональном спорте // Профессиональный спорт: Под общ. ред. С.И Гуськова., В.Н. Платонова.- К.: Олимпийская литература 2000.-С.316-325.
8. Рыжков Д. НБА: вчера и сегодня // Профи : Сб.- М.: Физкультура и спорт,1990.-С. 175-256.
9. Шахов А. Америка, Америка страна чудес// Команда-плюс.-2002.-№10.- С.58-65.
10. Ярчук И. Лига начинается с драфта // Мой спорт.-2004.-№10.-С.89-90.